

Bemærkninger
ved det 48de Hæfte af Flora danica,
af Joh. Lange.

Det 16de Bind (efter Planen det næstsidste) af Flora danica, hvis tvende første Hæfter jeg i tidligere Møder har havt den Ære at forelægge det kgl. Videnskabernes Selskab, afsluttes med det 48de Hæfte, som nu er færdigt til Udgivelse og som jeg, ved at forelægge det for Selskabet, skal ledsage med følgende Bemærkninger:

Paa de i dette Hæfte, ligesom i de øvrige, indeholdte 60 Tavler ere i Alt 77 Planter afbildede. 13 af disse ere Afarter, hvis Hovedformer for største Delen tidligere have været fremstillede i Værket, 2 formodes at være-Bastardformer. Af samtlige Arter og Afarter er der 29, af hvilke der, saa vidt mig bekendt, ikke tidligere findes nogen Afbildning i andre Værker.

Hæftet indeholder 37 *Phanerogamer* (deraf 23 Tofrøbladplanter og 14 Enfrøbladplanter) og 40 *Cryptogamer* (nemlig 16 Bladmøsser, 10 Levermøsser og 14 Laver). Ordnete efter deres Plads i Systemet ere følgende Familier repræsenterede i dette Hæfte med det for hver især angivne Antal af Arter:

Lichenes . . . . 14.	Compositæ . . . . 5.
Hepaticæ . . . . 10.	Plantagineæ . . . . 1.
Musci . . . . 16.	Borragineæ . . . . 1.
Gramineæ . . . . 5.	Ranunculææ . . . . 1.
Cyperaceæ . . . . 8.	Portulacææ . . . . 1.
Juncaceæ . . . . 1.	Hypericineæ . . . . 2.
Betulaceæ . . . . 3.	Oxalidææ . . . . 1.

Salicineæ . . . . 4.	Rosaceæ . . . . 2.
Ulmaceæ . . . . 2.	Ialt 77.

Af de i dette Hæfte fremstillede Arter tilhøre 39 den arktisk-alpine Flora (15 Arter ere tegnede efter Exemplarer fra Grønland, 11 fra Island, 10 fra Færøerne, 3 fra Sverig-Norge), ingen af disse er hidtil funden i det egenlige Danmark, men en Del af dem er fælles for den skandinaviske Halvø og et eller flere af de nördlige danske Bilande. De øvrige 38 Arter ere tegnede efter danske Original-Exemplarer (derunder indbefattet 2 Arter fundne i Slesvig, 1 i Holsten, men hidtil ikke i Kongeriget).

Den velvillige Bistand, som ved de tidligere Hæfters Udgivelse har været ydet mig af forskjellige Botanikere i Danmark og Nabolandene, har jeg heller ikke savnet ved dette Hæftes Udførelse, og uden en saadan Hjælp vilde det heller ikke været muligt at bringe Hæftet saa tidligt til Afslutning. Blandt de Botanikere, som have leveret de vigtigste Bidrag til Hæftets Indhold, maa jeg først nævne Selskabets udenl. Medlem, Hepaticologen Dr. Gottsche i Altona, som med sædvanlig Redebonhed har tegnet og overladt mig til Brug for Værket Tavlerne af alle de i Hæftet indeholdte Levermøsser; Professor S. O. Lindberg i Helsingfors, som har meddelt mig Tegning og Beskrivelse af 2 nye Bladmøsser, og Adjunkt C. Grønlund, som dels har meddelt mig til Optagelse i Værket en Række ikke tidligere afbildede eller for Floraen nye Lavarter, dels ogsaa taget væsentlig Del i Udførelsen af Tegningerne af disse Laver.

Af de til Hæftet benyttede Original-Tegninger ere desuden 2 udførte under Ledning af Drejer, 5 (idetmindste tildels) af Liebmann. Den Andel, enhver især af disse Herrer har havt i Tegningernes Udførelse, er angivet paa behørigt Sted i Texten. De Original-Exemplarer (levende eller tørrede), som ere benyttede til Tegningerne, ere, foruden de af mig selv samlede, meddelte eller samlede af følgende afdøde Botanikere: Professor Blytt, Mag. S. Drejer, Prof. Liebmann, Pastor Lyngbye, Dr. J. Vahl, Lieutenant Wormskjold; og af nulevende Botanikere: Professorerne

Andersson og Babington, Lærer Bergstedt, Pastor Deichmann-Branth, Cand. Feilberg, Akad. Adjunkt Th. Fries, Dr. Fristedt, Cand. Henschen, Adjunkt Hoff, Etatsraad Hofman (Bang), Læge R. Holm, Apotheker G. Jensen, Seminarielærer Th. Jensen, Provst Koch, Dr. med. Krabbe, Pastor M. T. Lange, Cand. Lindstedt og Lovén, Seminarielærer H. Mortensen, Justitsraad Mørch, Lærer P. Nielsen, Prof. Nolte, Forstmester Norman, Lieutenant i Søværnet Norman, Dr. C. M. Poulsen, Frøken C. Rosenberg, Seminarielærer Rostrup, Læge Schiødte, Dr. Sonder, Pastor Sjøstrand, Etatsraad Steenstrup, Adjunkt Thomsen, Lektor Zetterstedt.

Ti af Tavlerne ere, enten fuldstændigt eller tildels, tegnede af Dessinatør Bayer; foruden disse og de af Dr. Gottsche og Prof. Lindberg meddelte Tegninger, ere de øvrige Tavler i dette Hæfte tegnede af Dessinatør Thornam, som ogsaa har stukket samtlige Tavler med Undtagelse af 3, som ere stukne af Frøken J. Hansen.

Blandt de i Hæftet indeholdte Arter turde følgende fortjene at fremhæves og ledsages med nogle Bemærkninger:

Tab. 2822. *Calamagrostis Langsdorffii Trin.* Uagtet denne Plante hidtil kun har været funden paa et Par Steder her i Landet (det tegnede Exemplar er samlet paa Enge ved Randers af Apotheker G. Jensen), og uagtet Bestemmelsen ikke er aldeles utvivlsom, har jeg dog ikke taget i Betænkning at indføre den i Flora danica for at henlede Opmærksomheden paa en Art, som i hvert Fald er forskjellig fra de øvrige i Danmark fundne Arter af denne Slægt, og som muligvis kunde findes paa flere Steder, naar Opmærksomheden henledes paa den.

Den Tvivl, som denne Arts Bestemmelse har givet Anledning til, hidrører dels fra Vanskeligheden ved overhovedet at drage en skarp Grændse mellem de i denne Slægt opstillede talrige, tildels kun ved lidet iøinefaldende og neppe altid constante Kjendetegn adskilte Arter, dels fra det ufuldstændige Ma-

teriale, som har staaet mig til Raadighed med Hensyn til Afgjørelsen af Spørgsmaalet om dens Identitet med *C. Langsdorffii* Trin. Beskrivelsen af denne Art (Trinius, diss. de Gramin. 1824, p. 225) er temmelig kortfattet og de tarvelige analytiske Figurer, hvoraf den er ledsaget, ere ikke meget oplysende; nogen anden Afbildning af denne Art er mig ikke bekjendt, og jeg har ikke kunnet sammenligne Trinius's Original-Exemplarer med den her fundne Plante, men denne stemmer forøvrigt vel overens med Exemplarer, samlede ved St. Petersborg og meddelte under Navn af *C. Langsdorffii* Trin. af Dr. Kühlewein¹⁾ og med Exemplarer fra Sverig i Fries's herb. norm. XIII, 89. Dersom Exemplarerne fra alle de her nævnte Voxesteder kunne henføres til *C. Langsdorffii*, vilde dennes hidtil bekjendte Voxekreds være: Sibirien (Tobolsk, det først bekjendte Voxested), St. Petersborg, Vermeland, Sjæl Sø, Randers. Hertil kan maaske end videre føies Christiania, idet den der fundne *C. rubicunda* Blytt af Hartman (Skand. Fl. 9 Udg. S. 258) antages at høre til samme Art²⁾. De andre Arter, med hvilke den her fundne Plante er beslægtet, ere *C. phragmitoides* Hartm. og *C. Pseudophragmites* (Schrad.) Rehb. Den første af disse er forskjellig fra vor ved stivere, meget langt tilspidsede Blade, mere ru Bladskeder, en mørk rødbrun eller

¹⁾ Dr. Kühlewein, som har opholdt sig en Række Aar i St. Petersborg, har der havt Leilighed til at sammenligne den af ham ved Petersborg samlede Plante med Original-Exemplarerne i Trinius's Herbarium, som udgjør en Del af Petersborger Museet.

²⁾ Blytt (Norges Fl. p. 91) henfører spørgsmaalsvis sin *C. rubicunda* til den svenske *C. Langsdorffii* (herb. norm.), men tilføier «non *C. Langsdorffii* Trin.» Hartman henfører derimod uden videre til denne saavel den svenske som den norske Plante. Det Exemplar af *C. rubicunda* fra Norge, som jeg har fra afd. Prof. Blytt, stemmer ogsaa i de fleste Kjendetegn overens med vor Plante, kun er denne blegere (maaske som Følge af et mere skyggefuldt Voxested) og Inderavnen er længere (ikke kortere) end Haarene, der udgaae fra Grunden af samme, Stakken befæstet ovenfor (ikke nedenfor) Midten af Inderavnen. Men disse Forskjelligheder ere dog ikke større end at de kunne findes hos Individet tilhørende samme Art, idet saavel Haarenes Længde, som Stakkens Udgangspunkt hos flere *Calamagrostis*-Arter viser sig at være ikke aldeles constante Kjendetegn.

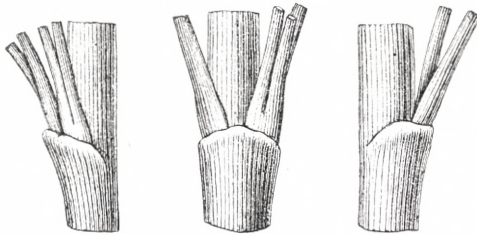
violet Top o. s. v. Den anden afviger ved en bred pyramideformet Top med under Blomstringen udspilede Grene, større Smaaax, begge Inderavnerne i Spidsen dybt og uregelmæssigt tandede, den nedre med en nedenfor Midten udgaaende Stak.

Tab. 2826. *Schedonorus Benekeni* Lge. Ved dette nye Navn betegnes ikke en ny Art, men det er bragt i Forslag for at raade Bod paa en Forvexling, som, saavidt jeg kan skjønne, har fundet Sted ved den af den tyske Botaniker Beneken (Bot. Zeit. 1845, pag. 724) foreslaaede Adskillelse af 2 Arter, der tidligere sammenfattedes under Navnet *Bromus asper*.

Skjøndt der er forløben 26 Aar siden Beneken henlede Opmærksomheden paa en Artsforskjel mellem *Bromus asper* og *B. serotinus* Benek. og til Bevis for sin Paastand paaviste Kjendetegn, som maatte synes tilstrækkelige til at godtgjøre Berettigelsen af en Adskillelse mellem de tvende for en Tidlang oversete Arter, have dog indtil den allerseneste Tid saa godt som alle floristiske Forfattere enten fremdeles overseet dem eller i det høieste kun tillagt dem Rang som Varieteter af én Art. Da jeg i sin Tid (efter Exemplarer, meddelte af Seminarielærer Rostrup) optog disse som adskilte Arter i min Haandbog i den danske Flora (3 Udg. S. 103), nærede jeg ogsaa endnu nogen Tvivl med Hensyn til Berettigelsen af deres Adskillelse. Efterat jeg imidlertid nu i flere Aar har havt Opmærksomheden henvendt paa dem, er jeg bleven mere og mere overbevist om at de ere vel karakteriserede og tilstrækkeligt adskilte Arter, og uagtet flere af de angivne Kjendetegn synes at være ikke aldeles constante, mindes jeg dog ikke at have fundet noget Individ, om hvis Plads jeg kunde være i Uvished.¹⁾ Jeg lægger især Vægt paa den Omstændighed, at *B. serotinus* Benek., som har en i Regelen meget større og kraftigere Top med overhængende Grene, næsten uden

¹⁾ Dr. Ascherson har meddelt mig, at han fra flere Voxesteder i Tydskland har seet Melleformer, men denne Iagttagelse kan foreløbig ikke være til Hinder for at anerkjende deres Artsberettigelse, idet flere andre gode og almindelig anerkjendte Arter ligeledes frembyde Exemplarer paa Melleformer.

Undtagelse har færre Grene (1—3) i hver Krands end *B. asper* (Benek.), som har en mindre, spinklere og kun svagt nikkende Top, men derimod flere Grene (2—5) i Krandsene, samt dernæst paa den stærkere Behaaring og Ruhed hos *B. serotinus*, hvorved Navnet «*asper*» bliver fortrinsvis passende for denne Art. Men foruden disse og de øvrige af Beneken angivne Kjendetegn har jeg iagttaget en Karakter, som jeg ikke finder omtalt hos tidligere Forfattere, men som jeg ved Undersøgelsen af en Mængde Herbarie-Exemplarer af begge Arter har troet at finde constant og brugbar til Arternes Adskillelse.¹⁾ Dette Kjendetegn, som jeg maa ønske konstateret paa den levende Plante, forinden det optages i Artsdiagnosen, men som forøvrigt iagttages ligesaa let paa tørrede som paa levende Exemplarer, er hentet fra det lille skjællignende og bruskagtige Støtteblad, der som en Krave, omtrent i Halvmaaneform, omgiver Blomstertoppens Forgreninger og især sees tydeligt ved den nederste af disse; dette Organ er nemlig hos den her afbildede Art, *S. Benekeni* mh. (*Bromus asper* Benek.) (Fig. *a*) i Randen aldeles glat, fra Midtlinien imod begge de paa den modsatte Side af Straaet næsten sammenstødende Rande jævnt afsmalnende uden tydelige Bugter, hos den anden Art, *S. asper* mh. (*B. serotinus* Benek.) (Fig. *b*) er det derimod i Randen langhaaret, pludseligt afsmalnet

Fig. *a*.

¹⁾ Uheldigvis var Tavlen til *Flora danica* allerede stukken og Texten trykt, da jeg først bemærkede dette Kjendetegn, som altsaa ikke har kunnet tydeliggjøres i Analyserne og kun meddeles som Tillæg til Texten.

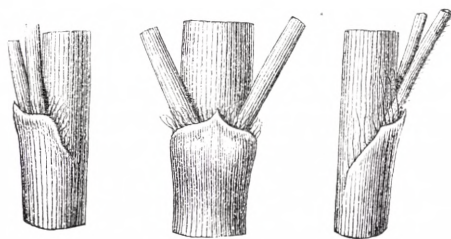

Fig. b.

og mod Enderne ligesom nedløbende paa Straaet, samt med tydelige Bugter, en paa hver Side af Midtlinien. Denne Forskjel mellem de 2 Arter i et lidet iøinefaldende og til Græsarternes Diagnostik kun sjældent benyttet Organ har jeg her ladet fremstille i Træsnit for at henlede andre Botanikeres Opmærksomhed derpaa og for at det kan nærmere undersøges, om det, som jeg formoder, er constant.

Idet jeg til Sammenligning ved min Undersøgelse af disse 2 Arter gennemgik forskellige Forfatteres Beskrivelser og alle de mig tilgængelige Afbildninger af den collective Art *Bromus asper*, var det mig paafaldende, at det overveiende Flertal saavel af hine som af disse syntes langt bedre at passe paa *B. serotinus* end paa *B. asper* Benek. Kun Reichenbachs Figur (Ic. fl. Germ. 1, tab. 76.) synes at fremstille den sidstnævnte Art, hvorimod alle de øvrige Figurer, jeg har havt Leilighed til at sammenligne (f. Ex. Host, Gram. Austr. tab. 7, Engl. Bot. tab. 1172; Flora danica tab. 1382 o. fl.) øiensynligt høre til den førstnævnte.

Dette synes at antyde, hvad ogsaa det øvrige Materiale, jeg har havt til Raadighed, bekræfter, at *B. serotinus* Benek. idetmindste i en stor Del af Europa, er den almindeligste af de 2 Arter, saaledes i Italien og Frankrig, hvor *B. asper* Benek. synes at være yderst sjelden, i England, idet samtlige derfra mig bekendte Herbarie-Exemplarer og Afbildninger henhøre

til *B. serotinus*, og, saa vidt mine Optegnelser række, ogsaa i Danmark.¹⁾

For Afgjørelsen af det Spørgsmaal, hvilken af de 2 Arter Navnet «*asper*» med størst Ret tilkommer, er det imidlertid nødvendigt at undersøge, hvor vidt de ældre Forfatteres Opfattelse af denne Art yde nogen Veiledning. Ved Siden af den først af Murray (Prodr. fl. gotting.) opstillede *Bromus asper*, nævne og beskrive flere, med Murray omtrent samtidige, Forfattere endnu en anden Art, *B. montanus* (Poll.?) Wibel, Gmelin. Denne synes, efter Beskrivelse og Citater fra ældre Forfattere at dømme, nærmest at svare til *B. asper* Benek., hvorimod den af disse Forfattere (der som Murrays Samtidige maa antages at have kjendt den oprindelig af ham opstillede Art) som *B. asper* betegnede Plante²⁾ stemmer bedst overens med *B. serotinus* Benek. Saafremt denne Fortolkning af vedkommende Steder hos de nævnte Forfattere, som jeg anseer for den sandsynligste, fremdeles skulde bekræfte sig som den rette, vilde dermed den fra andre Grunde hentede Formodning om, at Navnet *B. asper* af Beneken er henført til den urette Art, kunne ansees for bevist.

Idet jeg forbeholder mig senere at gjøre mere udførligt Rede for disse to Arters Historie, naar jeg har indhentet nogle endnu manglende Oplysninger, navnlig med Hensyn til deres Udbredelsesforhold, skal jeg her kun fremhæve som det Resultat, hvortil jeg foreløbig er kommen, at dersom man vil fastholde Sondringen af disse 2 Arter, hvortil jeg troer at der er god Grund,

¹⁾ Efter Dr. Ascherson, som har gennemgaaet en Mængde Samlinger for at efterspore disse tvende Arters Udbredelsesforhold og som velvillig har meddelt mig Udbyttet af sine Undersøgelser, synes Forholdet for Tydsklands Vedkommende at stille sig gunstigere for *B. asper* Benek. Fra Sverig ere hidtil kun faa Voxesteder for *B. serotinus* angivne. Det maa imidlertid erindres, at de to Arter ofte voxe i Selskab med hinanden og da de fleste Forfattere ikke have adskilt dem, ere samtlige Stedangivelser for den collective *B. asper* ubrugbare til at besvare Spørgsmaalet om deres Udbredelse, for saa vidt ikke Herbarie-Exemplarer ere tilstede, som kunne vise, hvilken af Arterne der findes paa de opgivne Voxesteder. Der staaer altsaa endnu meget tilbage at undersøge angaaende disse Arters Fordeling.

²⁾ Wibel (fl. Werthem.) nævner kun *B. montanus*, ikke *B. asper*.

maa Navnet *Schedonorus* (B.) *asper* tillægges den i en stor Del af Europa hyppigst forekommende og til Navnet bedst svarende Art, nemlig *B. serotinus* Benek., som ogsaa er den af Arterne, der bedst stemmer med de fleste saavel ældre som nyere Forfatteres Beskrivelser og Afbildninger af *B. asper*. Den anden Art bør i saa Fald betegnes med et nyt Navn, og jeg har som et saadant foreslaaet *S. Benekeni* til Erindring om den Botaniker, hvem disse tidligere adskilte, men derpaa atter forglemte Arters Adskillelse i nyere Tid og skarpere Begrænsning skyldes.¹⁾

Tab. 2828. *Myosotis repens* Don. Denne, det vestlige Europa tilhørende, men, som det synes, overalt sjeldne Art blev funden ved Fjeldsøer paa Syderø (Færøerne) af Seminarielærer Rostrup 1867. Den er tidligere bekjendt fra Storbritanien, Vestfrankrig og Galicien, men Færøerne synes at være dens nordligste bekjendte Voxested. De der samlede Exemplarer afvige fra de vestfranske og spanske, jeg har havt til Sammenligning, ved en spinklere Væxt og noget mindre tæt Haarbeklædning, men de Kjendetegn, hvorved den adskilles fra *M. palustris* og *M. lingulata*, nemlig Stængelens længere og mere udstaaende Haar, den nedentil bladede Blomsterstand, meget længere og efter Blomstringen tilbagebøiede Blomsterstilke, blegere Kroner og en kortere Griffel (omtr. halvt saa lang som Bægeret) synes at gjøre Bestemmelsens Rigtighed utvivlsom og at sikre den Plads som en egen, fra de tvende nævnte vel adskilt Art.

Tab. 2831. *Juncus diffusus* Hoppe ansees af de fleste nyere Forfattere for en Bastardform af *J. effusus* og *J. glaucus*, dels paa Grund af at dens Kjendetegn stille den midt imellem disse Arter, dels paa Grund af dens overalt meget sjeldne Forekomst,

¹⁾ Navnet *B. montanus*, som jeg først var tilbøielig til at vælge, fordi det af Gmelin øiensynligt er brugt for at betegne den her omhandlede Art, har jeg havt Betænkelighed ved at anvende, fordi Pollich, fra hvem det hidrører, ikke nævner *B. asper* Murr. og det derfor ikke tør ansees for sikkert, om han har adskilt disse 2 Arter, thi *B. versicolor* Poll., som efter Citatet af Haller kunde formodes at betegne *B. asper* (*serotinus* Ben.), er en tvivlsom Art, som efter Beskrivelsen neppe hører herhen.

og endelig fordi den kun er iagttaget med ufuldkomment udviklede Frø. Den er tidligere funden sporadisk paa flere Steder i Tydskland, nærmest ved vor Flora f. Ex. ved Oldeslohe og Kiel; her i Landet er den hidtil kun funden ved Smaasumper mellem Bakkerne ved Veile.

Af Buchenau (Bot. Zeit. 1867 pag. 206) omtales en anden Form, som bærer fuldmodne Frø og kun adskilles ved Kapselens Form fra *J. glaucus*, af hvilken han derfor antager den for en Afart, som ikke maa forvexles med den egenlige *J. diffusus*. Denne er vel ogsaa nær beslægtet med *J. glaucus*, især ved de glindsende mørk-violetbrune Skeder, der ved Grunden omgive Stænglerne, men den kjendes let fra denne Art ved en mere frisk grøn (ikke blaagrøn) Farve, fint stribet (ikke furet) Stængel og især ved Marven, som hos *J. diffusus* er sammenhængende ligesom hos *J. effusus* og *J. conglomeratus*, ikke afdelt ved Rum paa tværs som hos *J. glaucus*. (Et Stykke af denne sidste Arts Stængel er til Sammenligning fremstillet paa Tavlen).

Tab. 2832. *Rubus macrothyrsus* Lge. Denne smukke Plante, som jeg allerede i 1845—47 fandt i Viehburg Skov ved Kiel, og som jeg da betegnede med det her anførte Navn paa de Exemplarer, jeg uddelte til forskjellige Botanikere, har jeg ikke hidtil offentliggjort, fornemlig af Frygt for yderligere at forøge det alt for store Antal af *Rubus*-Arter. Da jeg imidlertid ikke i den mellemliggende Tid har kunnet finde nogen Art beskrevet, til hvilken den kunde henføres, og da den fremdeles forekommer mig at være en udpræget og meget iøinefaldende Plante, har jeg optaget den her for at henlede Andres Opmærksomhed paa den. Jeg har ikke fundet den udenfor Holsten, men muligvis kunde den ved nærmere Eftersøgning ogsaa findes paa Slesvigs eller Jyllands Østkyst.

Blandt de i vor Flora forekommende Arter er dens Plads nærmest ved *R. vestitus* Whe., men den er efter min Mening alt for karakteristisk til at kunne indordnes som en Afart under

denne, fra hvilken den adskilles ved smalere og mindre læderagtige, jævnt (ikke pludseligt) tilspidsede Smaablade, ved de spinklere, næsten aldeles nedliggende, med svagere Torne forsynede Stængler og især ved den meget langstrakte ($1-1\frac{1}{2}'$ lange), indtil Spidsen bladbærende Blomsterstand samt omvendt-ægformet (ikke kredsrunde) Kronblade. Den af Sonder (fl. Hamburg. p. 278) beskrevne *R. vestitus* β , *pyramidatus* kunde maaske, efter Beskrivelsen at dømme, være identisk med min Plante, men jeg kan, af Mangel paa autentiske Exemplarer, ikke give nogen sikker Hjemmel for denne Formodning, i hvert Fald kan det Sonderske Varietetsnavn ikke benyttes som Artsnavn, da der allerede findes 2 *Rubus*-Arter med Navnet «*pyramidatus*», det ene givet af Babington, det andet af Ph. J. Müller. Jeg har derfor indtil videre beholdt det af mig oprindelig givne Navn.

Tab. 2833. *Rubus Jensenii* Lge. Ogsaa denne Art maa jeg foreløbig antage for ubeskreven, og jeg har benævnt den efter Finderen, den for de slesvigske *Rubus*-Arters Undersøgelse utrættelige Apotheker G. Jensen, som har fundet den paa flere Steder omkring Kværn i Angel. Den antoges først at henhøre til *R. serpens* Gren. et Godr., men fra denne afviger den ved færre og svagere, ikke seglkrummede Torne, ved jævnlige femkoblede (og ikke altid trekoblede) Blade paa de golde Skud, ved tiltrykte (ikke mod Frugtmodningen udstaaende) Bægerblade o. s. v. Dens trinde Stængel med faa og svage Torne stiller den i Nærheden af *R. cæsius*, fra hvilken den dog let adskilles ved sorte (ikke blaaduggede) Frugter, ved de stundom femkoblede Blade o. fl. Kjendetegn. Med *R. hirtus* har den en fjernere Lighed, men dennes kantede Stængel og meget stærkere Beklædning med Haar, Børster og Torne tillader ikke nogen Forening.

Den paa Tavlen nederst til Venstre afbildede Frugtgren hører ikke til denne Art, men til *R. Arrhenii* Lge, som er tegnet i Fl. dan. Tab. 2720 uden Frugter, hvilke vare mig ubekjendte indtil i Fjor, da jeg modtog en rigelig Mængde Exemplarer med moden Frugt fra Hr. Apotheker Jensen. *R. Arrhenii* som tid-

ligere kun var mig bekendt fra et Par Voxesteder i Flensborg-Eggen, er nu funden paa mange flere Steder; ogsaa fra Bremen har jeg modtaget Exemplarer, aldeles svarende til de slesvigske, fra Dr. Focke, som har bekræftet min Mening om dens Berettigelse som selvstændig Art ved at tilføje, som et constant Kjendetegn, at den har meget kortere Støvdragere end de øvrige beslægtede *Rubus*-Arter.

Tab. 2834. *Anemone apennina* L. var. *pallida* Lge. afviger fra Hovedarten ved en langagtig (ikke rundagtig-ægformet) Rodknol og ved en svag blaa Farve udvendig paa de forøvrigt hvide Bægerblade (hvilke hos Hovedarten have en kraftig blaa Farve baade udvendig og indvendig). Det er formodenlig den samme Form, som er nævnt, men uden Angivelse af særligt Varietetsnavn, af De Candolle (Prodr. 1, p. 19; Syst. Veg. 1, p. 202), betegnet som «*Ranunculus nemorosus Apennini montis flore albo*» fra Cappadocien (Tournefort).

Den her fremstillede Plante er et af de interessanteste Fund, hvormed vor Flora i de senere Aar er beriget, fordi den afgiver et i plantegeographisk Henseende mærkeligt Exempel paa en Arts Optræden, endog i Mængde, langt fra dens egenlige Voxekreds. *Anemone apennina* har nemlig sit Hjem i Sydøst-Europa (Corsica, Italien, Grækenland) og Vest-Asien (Lille-Asien, Kaukasus), hvorimod den mangler i Schweiz, Savoyen, Frankrig og Tydskland, saaledes at der mellem det danske Findested og Artens nærmeste Voxested mod Syd er en Afstand af 12—13 Bredegrader. Den er imidlertid ogsaa funden sporadisk i det nordvestlige Europa, nemlig i England og Skotland paa flere Steder (Raj., Watson), i Belgien ved Brüssel (efter DC.) og i Holland ved Utrecht (Oudemans!), Leyden o. fl. St. De paagjældende Landes floristiske Forfattere ere imidlertid enige om at ansee Planten paa samtlige disse vesteuropæiske Voxesteder for at være indført eller forvildet¹⁾,

¹⁾ *A. apennina* dyrkes undertiden i engelske Haveanlæg (Wats. efter Alph. DC. i Geogr. bot.)

ikke oprindelig vildvoxende. Selv om man imidlertid vilde antage den for virkelig vild paa noget af disse Steder, bliver der lige fuldt ogsaa i denne Retning et anseligt Spring i Voxekredsen (fra Bornholm til det nærmeste bekendte Voxested mod Vest er en Afstand af c. 100 Mile).

For Danmarks Vedkommende, hvor denne Plante først blev funden af Lægen R. Holm i stor Mængde i Skove ved Vasa-Aaen nær Svanike, laa det altsaa nær, ligesom i Vest-Europa, at nære Tvivl om dens Borgerret som oprindelig vildvoxende Plante, og i den Beretning, jeg tidligere har meddelt om dens Iagttagelse i vor Flora (Bot. Tidsskr. III, p. 107), yttrede jeg, at der vel kunde være Anledning til Varsomhed ved at optage den blandt vore egentlig indenlandske Arter, idet jeg dog tillige gjorde opmærksom paa, at dens Optræden i stor Mængde langt fra beboede Steder ikke syntes at tale for at den paa sædvanlig Maade (ved at udvandre fra Haver) skulde være forvildet, især da den saa godt som aldrig eller i det mindste yderst sjældent dyrkes her i Landet.

Sandsynligheden af denne Plantes Indfødsret paa det Sted, hvor den først blev funden, forøgedes imidlertid betydeligt, da den blev iagttaget paa et nyt Voxested, ligeledes paa Bornholm, nemlig ved Klippestien i Kjøllergaards Skov i Rø Sogn, hvorfra Hr. Lærer Bergstedt har sendt mig en Mængde levende Exemplarer med den Bemærkning, at den voxer i stor Mængde i Egekrat, i en Strækning af 50 Al. Længde og c. 20 Al. Brede. Jeg seer altsaa ingen Grund til at nægte denne Plante, som paa to Steder i over et Par Miles indbyrdes Afstand optræder i saa stor Mængde langt fra beboede Steder, Ret til at optages blandt vor vildvoxende Vegetation med samme Føje som de beslægtede og paa lignende Voxesteder, om end meget hyppigere, forekommende *A. Hepatica*, *ranunculoides* og *nemorosa*. Muligheden af, at den paa begge de nævnte Steder kan være plantet eller paa anden Maade naturaliseret, kan selvfølgelig ikke benægtes, men en slig Udplantning, der i og for sig er lidet sandsynlig, maatte

i hvert Fald, da Planten paa begge Steder er udbredt over et saa stort Fladerum, antages at have fundet Sted saa langt tilbage i Tiden, at der neppe kan ventes tilveiebragt Vidnesbyrd om, naar og ved hvem dette er skeet.

Det her omhandlede betydelige og paafaldende Spring i en Arts Voxekreds er, som bekjendt, ingenlunde enestaaende; i flere af de tidligere optegnede Exempler paa Arter med spredt Voxekreds («espèces disjointes» Alph. DC.) er Afstanden mellem Iagttagelsespunkterne endnu større end i det her omtalte Tilfælde. Ikke faa Arter findes i den nordlige og sydlige Halvkugle, men mangle i hele det mellemliggende varme Jordbælte; flere Arter ere fælles for Skandinaviens Bjerge og Sydeuropas Alper eller Pyrenæerne, men mangle i hele det mellemliggende Slette-land og de lavere mellemeuropæiske Bjerge; adskillige Arter ere fundne i Spaniens Høisletter, Algier og Kaukasus (f. Ex. *Campanula fastigiata*, *Hohenackeria bupleurifolia* o. fl.) eller i Spanien og Lilleasien (f. Ex. *Myosotis refracta*, *Geum heterocarpum* o. s. v.) uden at være bemærkede i de mellemliggende Lande, endog en Art fra Nord-Amerika (*Potentilla pensylvanica*) er funden i den øvre Region af Sierra Segura i den spanske Provinds Murcia.¹⁾

Øerne Gottland og Öland ere bekjendte for deres Rigdom paa Arter med spredt Voxekreds, idet *Coronilla Emerus*, *Potentilla fruticosa*, *Adonis vernalis*, *Ranunculus ophioglossifolius*, *Linosyris vulgaris*, *Inula ensifolia*, *Ulmus effusa*, *Orchis laxiflora* o. fl. ere Exempler paa Arter, som, manglende i Nabolandene, samtlige høre hjemme i fjernere Egne.²⁾ I denne Henseende

¹⁾ Fra Spanien, som fremfor de fleste andre europæiske Lande synes at være rig paa Arter med spredt Voxekreds, kan jeg til de i Alph. DC. geogr. bot. anførte Exempler af denne Art føie et Par ikke mindre mærkelige, nemlig *Pholiurus panonicus*, som tidligere kun var bekjendt fra Ungarn, Dalmatien og det sydlige Rusland, men som jeg fandt i udtørrede Moradser i Provindsen Leon, samt *Geum hispidum* Fr., tidligere kun bekjendt fra det mellemste Sverig, som jeg fandt i Sierra Guadarrama.

²⁾ Her fortjener ogsaa at nævnes den anselige *Pleurospenium austriacum*, som for nogle Aar siden fandtes vildvoxende i Østergötland, men som ellers tilhører det mellemste og sydlige Tydskland og Schweiz.

viser Bornholm en kjendelig og paa Grund af Øens isolerede Beliggenhed ret mærkelig Overensstemmelse med de nævnte botaniske Øer, idet ogsaa her flere Arter ere fundne (f. Ex., foruden den her omtalte, *Anthyllis Vulneraria* var. *rubriflora*, *Cotoneaster nigra*, *Viola uliginosa*, *Mentha rotundifolia*, *Stachys annua*, *Gnaphalium luteo-album*, *Asplenium* *Adiantum nigrum*), som enten aldeles mangle eller ere yderst sjeldne i det øvrige Danmark og i de nærmeste Nabolande.

Tab. 2837. *Hypericum quadrangulo-tetrapterum* Rehb. Jeg har tidligere (Bot. Tidsskr. II, p. 62) meddelt nogle Bemærkninger om denne Plante, som jeg fandt paa fugtige Steder Syd for Svendborg. Dens Karakterer stille den midt imellem de 2 Arter, ved hvis Sammensætning dens Navn er dannet, men i Udseende er den meget forskjellig fra begge og har langt mere Overensstemmelse med *H. undulatum* Schousb. fra det sydlige og vestlige Europa; denne er dog ved flere Kjendetegn, f. Ex. ved bølgede, tæt mørkprikkede Blade og lancetformede, spidse Bægerblade tilstrækkelig adskilt fra vor Plante. Om den virkelig er en Bastardform, saaledes som Navnet antyder, turde endnu ikke være afgjort; dens sjeldne Forekomst synes at tale derfor, den rigelige Udvikling af fuldmodne Frø derimod, og den fortjener derfor yderligere at eftersøges og iagttages. Om den i Belgien fundne *H. intermedium* Bellynck, der sandsynligvis hører til samme Form og ligesom denne kun er funden i faa Exemplarer, yttre Thielens (Bull. soc. bot. Belg. VIII, p. 235) ligeledes Tvivl om hvor vidt den er en Hybridform eller en fra de 2 nævnte Arter adskilt selvstændig Art.

Tab. 2833. (*Carex duriuscula* C. A. Mey.), Tab. 2849 (*C. hymenocarpa*, Drej.), Tab. 2844 (*C. capillipes* Drej.) og Tab. 2846 (*C. anguillata* Drej.), de 2 første fra Grønland, de 2 sidste fra Island, ere samtlige beskrevne i Drejers Revisio critica Car. boreal., men de 3 sidstnævnte have ikke tidligere været afbildede, hvorfor de her ere fremstillede efter det forhaandenværende Materiale i vor botaniske Haves arktiske Herbarium; for de to is-

landske Arters Vedkommende er Materialet, og navnlig de underjordiske Dele, ikke aldeles tilstrækkeligt til at en fuldstændig Beskrivelse derpaa kan bygges.

Tac. 2845. *Carex cæspitosa* var. *elliptica* Drej. Af denne i Rev. crit. Car. bor. p. 456 beskrevne Form forefandtes en Tegning, udført under Ledning af Drejer, som jeg har optaget i Flora danica for at gjøre den til Gjenstand for Caricologernes nærmere Undersøgelse, idet jeg er i Uvished om, hvorvidt den rettest bør underordnes en anden, og i saa Fald hvilken Art, eller om den kan opstilles som Typus for en selvstændig Art. Drejer bemærker om den (anf. St.) «*diu hæsitavi, nonne speciem distinctam haberem*», men tilføjer «*habitus ejusdem autem minus distinctus, et formis multis intermediis in formam (C. cæspitosæ) vulgarem transit.*» Til den Art, hvorunder Drejer indordnede den, nemlig *C. vulgaris* Fr. (*C. cæspitosa* efter Drejers og den da almindeligt gjældende Opfattelse) henhører den dog, saavidt jeg kan skjønne, neppe, thi fra alle de mig bekendte Former af denne polymorfe Art afviger den ved de tørrede Blades tilbagevulgede (ikke indrullede) Rand, ved en mere tueformet Væxt, lange og slappe Blade, de nedre ♀ Ax langstilkede, samt ved et elliptisk, utydelig nervet, i et kort Næb afsmalnet Perigynium.

Nærmere synes denne grønlandske Form beslægtet med *C. cæspitosa* L. (Fr.) (*C. pacifica* Drej.), og Professor E. Fries har meddelt mig den Bemærkning, at den navnlig har en Del Analogi med den af ham beskrevne *C. cæspitosa* var. *retorta*. Forskjellige Kjendetegn adskille den dog fra denne, navnlig Mangelen af Trævlenæt mellem de nedre Bladskeder og de nedre Dækblades betydelige Længde (de naae ofte op over ♂ Axet). Ogsaa *C. turfosa* Fr. har et, skjønt svagt, Trævlenæt mellem Bladskederne, hvilket ikke bemærkes hos denne Form, som for øvrigt synes at staae nærmest ved den sidstnævnte Art blandt alle de mig bekendte Carices.

Tab. 2847 og 2848. De paa disse tvende Tavler fremstillede Carices sammenfattedes af Drejer under én Art, beskreven

under Navn af *C. æmulans* Lbm. et Drej. (Drej. fl. excurs. havn. p. 291.) Jeg anseer det for meget tvivlsomt om de henhøre til samme Art, og da denne formodede Art har været Gjenstand for megen Tvivl, har jeg anseet det Umagen værdt at give en Afbildning af begge de Planter, hvorpaa hin Art var bygget. Den ene af disse, fremstillet paa Tab. 2848, af hvilken dengang kun faa Exemplarer vare samlede paa et enkelt Voxested (Lyngby Mose) har jeg senere fundet paa flere Steder, den er ganske sikkert en kortaxet Form med et enkelt Hanax af *C. paludosa*, og jeg har i min Haandb. i den danske Fl. beskrevet den under Navn af *C. paludosa* var. *depauperata*. Den anden, paa Tab. 2847 fremstillede Form er afbildet efter en af Drejer efterladt Tegning, som dog uheldigvis ikke var forsynet med analytiske Figurer, og jeg har ikke været i Stand til at raade Bod paa denne Mangel, idet det eneste fundne Exemplar, hvorefter Tegningen er udført (fra Egnen af Dronninggaard) er søgt forgjæves saavel i Drejers som i Liebmanns Herbarium. Jeg antager foreløbig, at heller ikke denne er Typus for en selvstændig Art, men snarere en reduceret Form af en anden Art, analog med den foranførte Form af *C. paludosa* og med *C. glauca* var. *sphærostachya* (Fl. dan. Tab. 2666); saa længe som imidlertid kun et enkelt Exemplar er funden, er det vanskeligt at anvise den en bestemt Plads, og jeg har derfor ladet den afbilde dels for Sammenlignings Skyld med den Form, hvormed den har været sammenblandet, dels i Haab om, at der, naar Opmærksomheden atter henledes paa den, ved Eftersøgning maatte bringes flere og fuldstændigere Exemplarer tilveje.

Tab. 2852. *Betula intermedia* Thom. synes at være den paa Island hyppigst forekommende Birkeart, i det mindste har jeg fundet den i alle islandske Plantesamlinger fra nyere Tid Mørch, Steenstrup, Babington, Krabbe, Grønlund.¹⁾

¹⁾ Foruden denne angives af Regel i DC. Prodr. ogsaa *B. odorata* var. *Frieseana* og *B. alpestris* Fr. at være fundne paa Island, men jeg har ikke seet islandske Exemplarer af disse.

Birkeslægtens Formrigdom frembyder ikke liden Vanskelighed i Henseende til Arternes Begrænsning, som ikke alene er forskjellig hos de forskjellige Forfattere, men selv den nyeste Monograf af Birkefamilien, *Regel*, afviger i sit seneste Arbejde over denne Familie (DC. Prodr. vol. 16, 2 (1868) ikke lidet fra sin tidligere Opfattelse af Arterne (Monogr. Betul. 1861). Hvad særligt denne Art angaaer, da forenedes den i det sidstnævnte Værk tilligemed flere andre under Navnet *B. hybrida*, (som *var. Kochii*), medens nu (DC. Prodr. XVI, 2, p. 170) den i Island og Skandinavien forekommende Form henføres til *B. intermedia* Thom., som i Kochs Syn. er beskrevet fra Schweitz, og af hvilken der i Reichenbachs Iconogr. XII, fig. 1283 findes en Afbildning, som ret vel svarer til den islandske Plante. Denne staaer omtrent midt imellem lavere Former af *B. odorata* Bechst. paa den ene og *B. humilis* Schrank paa den anden Side; denne sidste, som ogsaa er funden i Skandinavien, adskiller sig fra vor Art ved kirtelbærende Grene, mindre og i højere Grad nætformigt aarede Blade, ved Rakleskjællenes Midtflig, som er bredere og længere (ikke smalere) end Sidefligene og ved Frugtens Vinger, der ere 2—4 Gange smalere end Frøet (hos *B. intermedia* bredere eller lige-saa brede som Frøet.)

Tab. 2853. *Betula glandulosa* Michx. angives af *Regel* i DC. Prodr. at være funden i Grønland, men uden *Voxstedt*; de her tegnede Exemplarer ere fundne i Nærheden af Kryolithbruddet *Ivigtout* af *Dhrr. Normann* og *Schiødte*. Om dens Udbredelse i Grønland kan jeg ikke give nogen nærmere Oplysning; jeg har forgjæves søgt den blandt *J. Vahls* fra forskjellige *Voxsteder* hjembragte Exemplarer af *B. nana*, med hvilken Art han i hvert Fald, dersom han har fundet den, maa antages at have forenet den. Ogsaa *Regel* har tidligere (Monogr. Bet.) antaget den for en Afart af *B. nana*, medens han nu i (DC. Prodr.) adskiller disse. Fra *B. nana* afviger den ved tæt harpixpunkterede Grene, længere Blade i Forhold til Bredden (ovale eller omvendt ægformede) og med mindre dybe Takker (svagt rundtak-

kede, ikke dybt rundtakket-tandede). Den er paa den anden Side beslægtet med *B. humilis* Schrank, men denne kjendes let ved mere spidse og savtakket-tandede Blade, bredere Flige paa Rakle-skjællene o. s. v., og den synes saaledes i Virkeligheden at være en vel begrændset Art.

Tab. 2861, 1. *Bryum calophyllum* var. *Jensenii* M. T. Lge. Om denne Form, som kun er funden paa ét Sted i Danmark (Sanderum ved Odense), og som efter Finderens Iagttagelse staaer midt imellem og har Kjendetegn fælles med de to hidtil som adskilte Arter antagne *B. Marattii* og *B. calophyllum*, hvorfor han formoder at disse kun bør udgjøre én Art, kan jeg henvise til de Bemærkninger, som herom ere meddelte i Bot. Tidskr. III, pag. 25.

Tab. 2864. *Cinclidium subrotundum* Ldbg. Denne af Prof. S. O. Lindberg opstillede nye Art, tegnet efter Exemplarer fra Enontekis i Lappland, og meddelt til Optagelse i Flora danica 3 Supplement-Hæfte, fandtes at stemme saa nøie overens med Exemplarer fra Grønland, samlede af J. Vahl og opbevarede i vor bot. Haves Herbarium under Navn af *C. stygium*, at jeg ansaae en Revision af denne Bestemmelse for nødvendig. Efterat Prof. Lindberg havde bekræftet min Formodning om at den grønlandske Plante ogsaa henhører til *C. subrotundum*, har jeg tilføiet en Tegning af Exemplarerne fra Grønland og indført denne Art, som altsaa synes at have en temmelig vid Udbredelse i Polar-regionen, i dette Hæfte.

Tab. 2865, 1. *Breutelia arcuata* Schp. Denne smukke Mosart, som tidligere kun var bekjendt fra meget faa Steder (England, Irland, Schweitz, Corsica) blev funden 1867 af Seminarielærer Røstrup paa den færøiske Ø Strømø, som altsaa er det nordligste hidtil bekjendte Vøxested i Europa. Den bærer yderst sjældent Frugt, og da ogsaa de færøiske Exemplarer ere uden Frugt, blev det nødvendigt at supplere Tegningen ved Hjælp af Frugtexemplarer fra England, som findes i Hornemanns Herbarium. Den er en anselig og i flere Henseender eiendom-

melig Mosart, strax kjendelig ved den stærkt buekrummede Kapselstilk, de udspærrede, furet-foldede Blade og ved den tætte, rustbrune Filt, som fra øverst til nederst beklæder Stængelen. Denne Filt's enkelte Trævler vise sig, betragtede under Mikroskopet, stærkt forgrenede og de enkelte Grene i Spidsen kølleformigt udvidede i Spidsen, hvilket Forhold er fremstillet paa Tavlen.
